

Reino Janhunen, OH2HK

oh2hk@sral.fi

I färgtelevisionspionjärearnas fotspår

När vi i historien letar efter betydande framsteg eller tillställningar som utförts av de finska radioamatörerna, stöter vi på VHF/UHF-dagen med färgtelevsionsprov i Helsingfors som ordnades av tre lokala radioamatörklubbar den 23.5.1965. För överraskningsprogrammet som nämns i möteskallelsen svarade dåvarande AGA:s radioamatörer r.f. OH2AJ. Händelsen fick rikligt med positiv uppmärksamhet i nyhetsmedia.

Under 1960-talet ordnades några gånger olika VHF/UHF-jippon i samarbete mellan flera klubbar, eftersom man fick goda resultat med gemensamma krafter, och man på detta sätt fick ihop mera talkofolk än vanligt.

Å "tjänstens vägnar", som VHF/UHF-manager inom SRAL, var jag så gott som alltid med i händelsernas centrum. Tillställningarna var utan undantag roliga och intressanta. Då visste vi emellertid inte alltid att vi skulle komma att efterlämna skönjbara fotspår i historien!

Under temat "Med samarbete går det" ordnade AGA:s Radioamatörer r.f., OH2AJ; Kakkosten Kerho r.y., OH2AA och Philips' Radioamatörer r.f., OH2AK, en VHF/UHF-dag, vars mångsidiga och intressanta program förverkligades av de bästa förmågorna.

Jorma Riihimaa, då OH2YX, numera OH8PX, förde dem som var på plats till radioastronomins vidsträckta värld. Med hjälp av åskådligt material berättade han om undersökningarna och landvinningarna inom denna vetenskapsgren. Ahti Aintila, OH2RZ, berättade å sin sida om halvledare och deras tillämpning i radioamatörapparaterna. Frågan uppstod hur långt man kan komma att nå gällande amatörutrustning, när den tiden randas. – I dag vet vi redan mera om den saken.

Nöjd grupp av AGA:s Radioamatörer i gruppbild från tiden för försöket. Fr. v. Per Aure, OH2FF; Jaakko Rahola, OH2AZT; Tage Lönnfors, OH2AZP; Topi Järvinen, OH2WG och Stig Björklund. På bordet syns delar av försökssändaren.

Dagens höjdpunkt – provet med färgtelevision.

Överraskningsprogrammet som nämndes i möteskallelsen visade sig innehålla ett prov med färgtelevision på radioamatörernas frekvensområde 432 MHz genomfört med amatörkrafter. Gossarna på OH2AJ hade ansträngt sig ganska mycket för att åstadkomma detta första försök i Finland, Europa och eventuellt i världen. Som belöning för strävandena strejkade inte tekniken i något avseende. De ca. trettioalet radioamatörer som var med kan vittna om det lyckade resultatet av detta historiska försök. De finska radioamatörerna föregick igen med gott exempel för den övriga världen!

Utsändningsstället fanns i OH2AJ:s QTH på Gumtäcksvägen och mottagaren hade hämtats till OH2AA:s klubbtrymmen i den Pauligska villan på Mechelinsgatan. Sändaren för 432 MHz på tre watt, som användes vid försöket, hade byggts av OH2AJ:s medlemmar. Studiourrustningen, som behövdes för att färgbilderna skulle uppstå, och TV-mottagaren hade lånats av AGA Ab. Efter det färgmättade försöket klargjorde OH2AJ:s ordförande Tage Lönnfors, OH2AZP färgtelevisionens principer för mötesdeltagarna och svarade på de frågor som ställdes.

VHF/UHF-dagens koncentrerade publik följer med Tages, OH2AZP:s föreläsning om färgtelevisionens grunder. På plats fanns gott om yngre folk men även radioverksamhetens veteraner.

En mediahändelse av första klass

Färgtelevisionsförsöket var en händelse av såpass kraftfullt slag, att media fick brått att referera tillställningen i nyheterna under de följande dagarna och veckorna. Tillsammans med Tage, OH2AZP och hans kompanjoner utfärdade vi ett pressmeddelande som distribuerades via olika kanaler till dem som ville ha det. Mera nyhetsvärde uppstod genom att det den följande dagen, måndagen den 24.5.1965, hade gått precis tio år sedan TES-TV inledde de svart-vita tv-sändningarna i Finland.

Färg-TV-försöket orsakade en del huvudbry hos Post- och telegrafstyrelsens radioavdelning som var den tillståndsgivande myndigheten; det speciella var att bildöverföringen skedde enligt det amerikanska NTSC-systemet. Vi förde klarläggande diskussioner med myndighetens representant, som närmast var bekymrad för vilka följder försöket orsakar. Vi rörde oss på ett något ömtåligt område, eftersom ärendet åtminstone hade kommunikationspolitiska kopplingar. Man måste ta hänsyn till att färgtelevision då ännu var en mycket stor sällsynthet i Finland. Rundradion inledde regelbundna försök med färgtelevision tre år senare.

På tidningarnas sidor hade man braskande rubriker. Iltasanomat: Finländarna först – radioamatörerna hade färgtelevisionssändning; Kauppalehti: Amatörerna hade färgtelevisionssändning; Uusi Suomi: Radioamatörerna ordnade lyckat färg-TV-försök; Hufvudstadsbladet: Färg-tv amatörmerit; Kansan Uutiset: Radioamatörernas färgtelevisionssändning i går i Helsingfors; Helsingin Sanomat: Lyckat färgtelevisionssändningsförsök på TES' 10-årsdag; Päivän Sanomat: Först i Europa; Viestimies: Radioamatörerna ordnade lyckat färg-TV-försök.

Det stora ögonblicket närmar sig den 23.5 1965 vid Pauligs villa på Mechelinsgatan. Fr. v. Tage Lönnfors, OH2AZP och Torsti Paatero, f.d. OH2RK som väntar på att färgbilden skall dyka upp på tv-rutan.

Osmo A. Wiio, OH2TK, skrev en artikel på en sida i tidskriften Tekniikan Maailma (Finska Teknikens Värld, övers. anm.). Åtminstone tyska tidskriften Funkschau noterade händelsen följande år i nummer 3. Också med tidningen Das DL-QTC fördes brevväxling i ärendet. Jaakko Rahola, OH2AZT, skrev en grundlig teknisk artikel om färg-TV-försöken till den amerikanska tidskriften CQ Magazine, som publicerade den synligt på tre sidor i septembernumret 1966.

Kommentarer till händelsen

Det har redan gått över trettio år sedan färgtelevisionssändningsförsöket och färg-TV är vardag i dag i de flesta hushåll. Dagens teman är HD-TV och överföring och behandling av digitala signaler. Hålls radioamatörerna fortfarande med i den tekniska utvecklingen? Finns det något område där radioamatörerna kunde göra det första jippet? Se där finns det att tänka på, även för kommande radioamatörgenerationer.

Dokumentet, tidningsurklippen och fotografierna från färgtelevisionssändningsförsöket som gjordes av AGA:s Radioamatörer har i tiderna klistrats i en stabil pärm för eftervärlden av vår framlidne vän Toivo "Topi" Järvinen, ex OH2WG. Dödsboet har senare överlämnat pärmen till Kakkosten Kerho:s arkiv till glädje för kommande generationer.

Artikeln publicerad första gången i tidningen Radioamatööri nr. 7/1996
Fritt översatt (med förf. tillstånd) av Thomas Andersson, OH6NT (oh6nt@sral.fi)
(version 2.5.07/rja)